

**Östergötlands förbund
Pohjanmaan liitto**

PLAN FÖR FÖREGRIPANDE STRUKTUROMVANDLING 2016

Östergötten

Godkänd av landskapets samarbetsgrupp 25.2.2016

Innehåll

1	Inledning.....	1
1.1	Utgångsläge	1
1.2	Beredningsprocessen	1
2	Strukturomvandling och resiliens.....	2
2.1	Strukturomvandlingen i Finland	2
2.2	Förändringsflexibilitet - resiliens	3
3	Strukturomvandlingen i Österbotten	3
3.1	Regionalekonomins utveckling i Österbotten på 2000-talet.....	3
3.2	Regionalekonomins resiliens i Österbotten	6
3.2.1	Österbotten i konkurrenskrafts- och resiliensjämförelser	6
3.2.2	Styrkor och svagheter i Österbottens resiliens	7
4	En förbättrad resiliens och riskberedskap.....	12
4.1	En mer diversifierad industristruktur och förbättrad innovationsförmåga i små och medelstora företag ¹³	
4.2	Tryggande av tillgången på kompetent arbetskraft	14
5	Åtgärder.....	15
5.1	Insatser för att förbättra resiliensen	15
5.2	Åtgärder vid en plötslig strukturomvandling.....	17

Källor

Bilaga 1. Strategi för smart specialisering i Österbotten, Sammanfattning

Bilaga 2. Insatser för att förbättra resiliensen i Österbotten

1 Inledning

1.1 Utgångsläge

Arbets- och näringsministeriet (TEM/2190/09.01.01/2015) har bett landskapsförbunden komplettera landskapsprogrammets genomförandeplan 2015–2016 (TOPSU) med en separat plan för föregripande strukturomvandling (en beredskapsplan, på finska förkortad ERM). Planen bör sändas till arbets- och näringsministeriet senast den 29 februari 2016. Framöver kommer planen för föregripande strukturomvandling att utarbetas i samband med processen för genomförandeplanen.

Planen för föregripande strukturomvandling syftar till att förbättra landskapets beredskap inför strukturomvandlingen. I planen presenteras en evaluering av landskapets resiliens, dvs. dess förmåga att hantera strukturomvandlingen och återhämta sig från den. Tanken är att man ska identifiera de faktorer som speciellt påverkar regionens resiliens och som aktivt kan påverkas genom regionalutveckling. Genom analysen får Österbottens förbund och övriga centrala aktörer i landskapet en uppfattning om näringslivets tillstånd och framtidsutsikter samt om de åtgärder som bör vidtas i olika delar av landskapet för att förbättra resiliensen och förutse strukturomvandlingen. Dessutom krävs beslut om hur man ska gå tillväga vid en eventuell plötslig strukturomvandling.

Planen för föregripande strukturomvandling har en nära koppling till den riksomfattande åtgärdshelheten Regionala innovationer och försök (på finska förkortad AIKO), från vilken det reserveras sammanlagt 15 miljoner euro för åren 2016–2018 (5 milj. euro/år) till insatser för föregripande strukturomvandling. Beslut om vilka projekt för föregripande strukturomvandling som får AIKO-finansiering fattas av landskapsförbunden utifrån planen för föregripande strukturomvandling.

1.2 Beredningsprocessen

Beredningen av planen för föregripande strukturomvandling inleddes på ett möte med representanter för kommunerna och näringslivsbolagen i regionen, Närings- trafik- och miljöcentralen i Österbotten och Österbottens arbets- och näringsbyrå. På mötet fastslogs att planen för föregripande strukturomvandling denna första gång görs upp huvudsakligen utgående från befintligt material. Dessutom bildades en analysgrupp, som skulle arbeta med resiliensanalys och riskidentifiering. Under processens gång samlades analysgruppen till en workshop för att analysera de frågor som prognosdata väckt. Gruppen kommenterade utkastet till plan även skriftligt. Högskolorna i landskapet gavs också möjlighet att kommentera utkastet på ett separat möte.

Bakgrundsmaterialet för analysen utgjordes främst av:

- De rikstäckande prioriteringarna för regionutvecklingen
- Österbottens landskapsstrategi

- Strategin för smart specialisering i Österbotten
- Prognostisering av utbildnings- och kompetensbehov
- Utsikter för ekonomin i regionen
- Landskapens och de ekonomiska regionernas resiliensjämförelser
- Regionalt statistikmaterial

Det centrala bakgrundsmaterialet och material som producerats under processens gång finns samlat på adressen www.pohjanmaalukuina.fi/erm.

Processen för föregripande strukturomvandling kommer att vidareutvecklas. Avsikten är att utveckla nya metoder och vidareutveckla de befintliga verktygen så att de bättre tjänar en föregripande strukturomvandling. En av de nya metoder som tas i bruk är prognosworkshopar som år 2016 ordnas i alla ekonomiska regioner som en del av arbetet med genomförandeplanen. Dessutom tas strukturomvandlingssynvinkeln mer än tidigare med i de vanliga prognostiseringsprocesserna, som t.ex. processen för smart specialisering, prognostisering samt processen för regionala utvecklingsutsikter.

2 Strukturomvandling och resiliens

2.1 Strukturomvandlingen i Finland

Finland är en del av världsekonomin och därmed påverkar de globala utvecklingstrenderna och förändringarna i den globala arbetsfördelningen också den regionala tillväxten och utvecklingen i Finland. De senaste årens utveckling har lett till att näringsstrukturen blivit allt mer servicedominerad och industrin har blivit mindre betydelsefull. Industriarbetsplatserna i Finland har minskat med nästan 20 procent på 2000-talet. I och med den tekniska utvecklingen blir ekonomin allt mer innovationsdriven och betydelsen av hög kompetens ökar ytterligare.

Under de senaste åren har strukturomvandlingen i Finland varit speciellt kraftig inom ICT-branschen och pappersindustrin. Generellt kan man säga att näringsstrukturen blir allt mer servicedominerad och den utvecklingen kommer att fortsätta. Antalet sysselsatta väntas öka i synnerhet inom social- och hälsovårdstjänster på grund av att befolkningen åldras. En central förändringsfaktor i framtiden är digitaliseringen, som snabbt förändrar verksamhetsmiljön för både industrin och servicebranscherna.

Den ekonomiska strukturomvandlingen påverkar inte alla regioner lika mycket för regionerna skiljer sig från varandra bl.a. i fråga om attraktionskraft och resiliens. Vissa regioner har bättre förmåga till anpassning och är mer flexibla vid förändringar än andra. Branschernas strukturomvandling tar sig olika uttryck i regionerna, så riskbranscherna bör analyseras separat för varje region.

2.2 Förändringsflexibilitet - resiliens

Med förändringsflexibilitet eller resiliens avses dels den regionala ekonomins förmåga att klara sig mer eller mindre oskadd ur konjunkturstörningar och dels dess förmåga att anpassa sig till den ständigt pågående strukturomvandlingen. Resiliensen består av följande delfaktorer (Martin 2012):

- Resistens, dvs. motståndskraft: Regionens känslighet för störningar
- Återhämtning: Hur snabbt regionen återhämtar sig efter en störning
- Omställning: Strukturanpassning i regionen efter en störning
- Förnyelse: Hur snabbt ekonomin i regionen åter är inne på tillväxtspåret

En diversifierad näringsstruktur förmodas ge ett skydd mot strukturomvandling genom att den förbättrar både förmågan att motstå plötsliga strukturomvandlingar och förmågan att återhämta sig snabbt. Detta antagande är ändå en förenkling, för diversifieringen har en positiv verkan endast om näringsgrenarna påverkar varandra i liten grad. Det står också klart att olika branscher har olika grad av störningskänslighet. Industrin och byggbranschen är känsligare för ekonomiska störningar än servicebranscherna.

En annan viktig delfaktor i resiliensen är hur snabbt den regionala ekonomin återhämtar sig efter en yttre påfrestning. Återhämtningen påverkas av regionens flexibilitet, som vanligen förbättras av t.ex. en god företagsdynamik och företagets förmåga att anpassa sin verksamhet enligt behov. Den här egenskapen kan undersökas bl.a. genom att man betraktar storleken på företagen i regionen. Små företag är ofta mer flexibla och kan reagera snabbare på förändringar i verksamhetsomgivningen. Antalet nya företag och tillväxtföretag beskriver däremot hur dynamisk företagskulturen i regionen är och därmed också dess förmåga att återhämta sig från en strukturomvandling.

Utöver återhämtningen omfattar strukturomvandlingsberedskapen även t.ex. det hur smidigt de ekonomiska strukturerna förnyas och ställs om efter en störning. Förmågan till förnyelse påverkas av bl.a. regionens attraktivitet, kapitaltillgången, arbetskraftens kompetensnivå och företagets innovativitet. Regioner med mycket innovationspotential har lättare att rikta in sig på nya tillväxtområden.

3 Strukturomvandlingen i Österbotten

3.1 Regionalekonomins utveckling i Österbotten på 2000-talet

Antalet sysselsatta i Österbotten har på 2000-talet ökat snabbare än i hela landet i genomsnitt¹. Antalet sysselsatta har minskat endast inom primärnäringarna, inom alla andra huvudnäringsgrenar har antalet sysselsatta ökat. Inom industrin har utvecklingen

¹ Som källa används här uppgifter från Statistikcentralens regionräkenskaper, som klart avviker från t.ex. siffrorna i statistiken över sysselsättning. Valet motiveras med att uppgifter om industrins undernäringsgrenar inte är tillgängliga i statistiken över sysselsättning.

varit betydligt gynnsammare än i hela landet: under perioden 2000–2013 ökade antalet industrianställda i Österbotten med 7,5 %, medan antalet i hela landet minskade med 18,2 %. Flest arbetsplatser har det uppkommit inom maskin- och apparat-, elapparat- och livsmedelsindustrin. Däremot har antalet arbetsplatser inom skogs- och textilindustrin minskat.

I praktiken har industrins arbetsplatser uppstått i Vasaregionen (Vasa ekonomiska region + Kyroland)², för i alla andra ekonomiska regioner har antalet sysselsatta inom industrin minskat. Antalet sysselsatta i Vasaregionen har ökat snabbt även inom de andra huvudnäringsgrenarna men inte inom primärnäringarna. Av industribranscherna har speciellt den energiteknologiska industrin varit en tillväxtbransch medan livsmedelsindustrin gått nedåt. Totalt har antalet sysselsatta i Vasaregionen ökat på 2000-talet med närmare 20 procent.

I Jakobstadsregionen har en kontinuerlig strukturomvandling pågått redan under en längre tid men den diversifierade industrin har skyddat regionen från en krasch. Antalet personer som arbetar inom skogsindustrin har i stort sett halverats under 2000-talet men däremot har antalet anställda inom livsmedels- och metallindustrin ökat i motsvarande mån. Dessutom tycks det i Jakobstadsregionen ha skett en tydlig förskjutning av arbetsplatser från primärnäringarna och industrin till service och byggande. Totalt har antalet sysselsatta i regionen ökat med ungefär 6,5 procent under 2000-talet. Arbetslöshetsgraden i regionen är alltså fortfarande klart lägre än genomsnittet i landet.

Sydösterbotten är den enda regionen i Österbotten där antalet sysselsatta har minskat på 2000-talet. Antalet sysselsatta har ökat något inom privata tjänster och byggande men inom industrin, primärnäringarna och offentlig service har antalet anställda minskat. Antalet industrianställda har under 2000-talet sjunkit betydligt snabbare än i genomsnitt och utvecklingen har varit negativ inom alla branscher. Förlusten av arbetsplatser har varit stor i synnerhet inom skogsindustrin efter att Metsä-Botnias massafabrik lade ned sin verksamhet. Kaskö stad utnämndes till ett område med plötslig strukturomvandling åren 2009 och 2010 men de projekt som genomfördes gav blygsamma resultat. Arbetslöshetsgraden i Kaskö är alltså fortfarande betydligt högre än i landskapet eller hela landet i genomsnitt.

² Kyroland behandlas här tillsammans med Vasa ekonomiska region. Det är mest ändamålsenligt eftersom Kyroland består av endast två kommuner och hör till Vasa ekonomiska regions pendlingsområde.

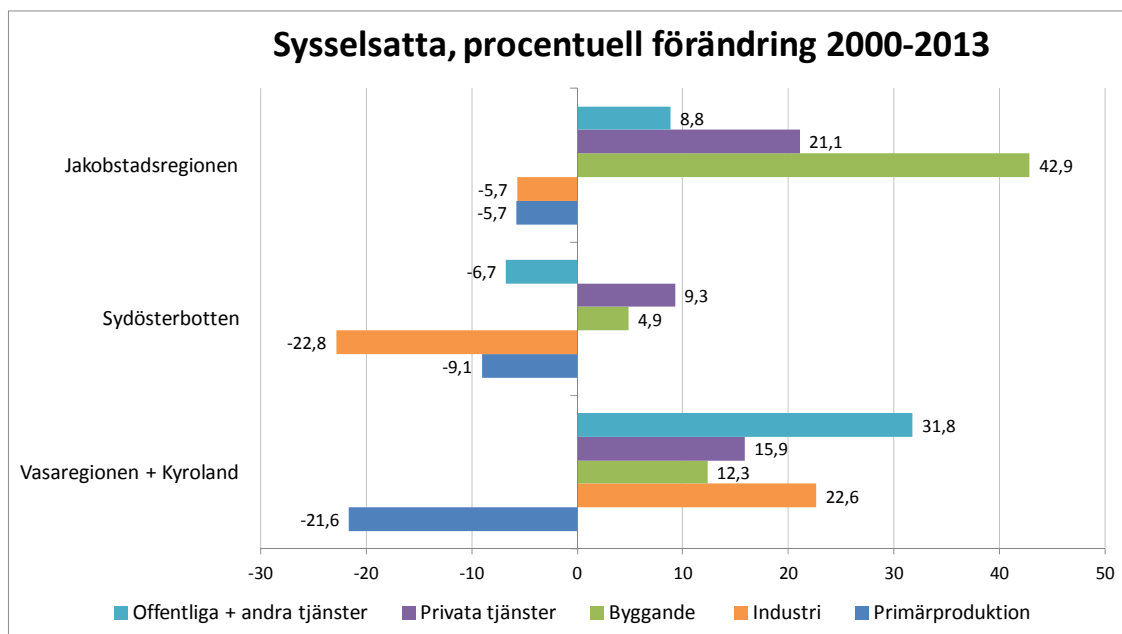

Bild 1 Förändringen i andelen sysselsatta på 2000-talet i de ekonomiska regionerna i Österbotten (Statistikcentralen, Regionalräkenskaperna)

Enligt den analys av förändringar i regionstrukturen som gjorts inom arbets- och näringsministeriet (Huovari m.fl. 2014) har arbetsplatsutvecklingen i de ekonomiska regionerna i Österbotten varit gynnsammare än man hade kunnat förvänta sig på basis av strukturomvandlingen i hela landet. Alla ekonomiska regioner i Österbotten utom Kyroland återfinns bland de fem regioner som haft mest nytta av förändringarna i regionstrukturen. Enligt analysen har den positiva utvecklingen uppstått uttryckligen i landskapet. Österbotten har alltså på 2000-talet hört till vinnarna då arbetsplatsfördelningen mellan regionerna förändrats.

Österbotten har också klarat sig bäst av landskapen i Fastlandsfinland ur de senaste årens ekonomiska kris om framgången mäts i industrianställda eller i omsättningens utveckling under åren 2007–2013³. Vid sidan av Egentliga Tavastland var Österbotten det enda landskapet där industrins omsättning ökade under denna tidsperiod. Också exportens andel av industrins omsättning ligger fortfarande på över 70 procent i Österbotten.

Enligt Statens ekonomiska forskningscentral (VATT) prognos (2015) kommer den negativa strukturomvandlingen att fortsätta inom primärnäringarna i Österbotten. Även antalet industrianställda kommer enligt prognosen att minska under de följande fem åren, dock inte lika snabbt som i hela landet i genomsnitt. Bland industribranscherna ser endast tillverkningen av maskiner och apparater ut att generera tillväxt. Inom alla andra industribranscher prognostiseras en minskning i antalet sysselsatta under tidsperioden 2014–2020. Enligt prognosen kommer tillväxten i Österbotten framöver att vara servicedriven, vilket innebär att flest arbetsplatser uppstår inom social- och hälsovården men även inom utbildning, privata tjänster och byggande.

³ Källa: Statistikcentralens statistik över regional företagsverksamhet samt över sysselsättningen

3.2 Regionalekonomins resiliens i Österbotten

3.2.1 Österbotten i konkurrenskrafts- och resiliensjämförelser

Österbotten har under de senaste åren klarat sig bra enligt många olika indikatorer. Enligt ett konkurrenskraftsindex som utvecklats vid Åbo handelshögskolas enhet i Björneborg var Vasa ekonomiska region år 2013 den mest konkurrenskraftiga ekonomiska regionen i landet och Jakobstadsregionen den åttonde mest konkurrenskraftiga (Karppinen & Vähäsantanen 2015). Bild 2 visar att Vasa ekonomiska region är framgångsrik speciellt tack vare sin innovativitet och utbildningsnivå. Jakobstadsregionen återigen placerar sig genomgående väl i fråga om alla indikatorer utom innovativitet.

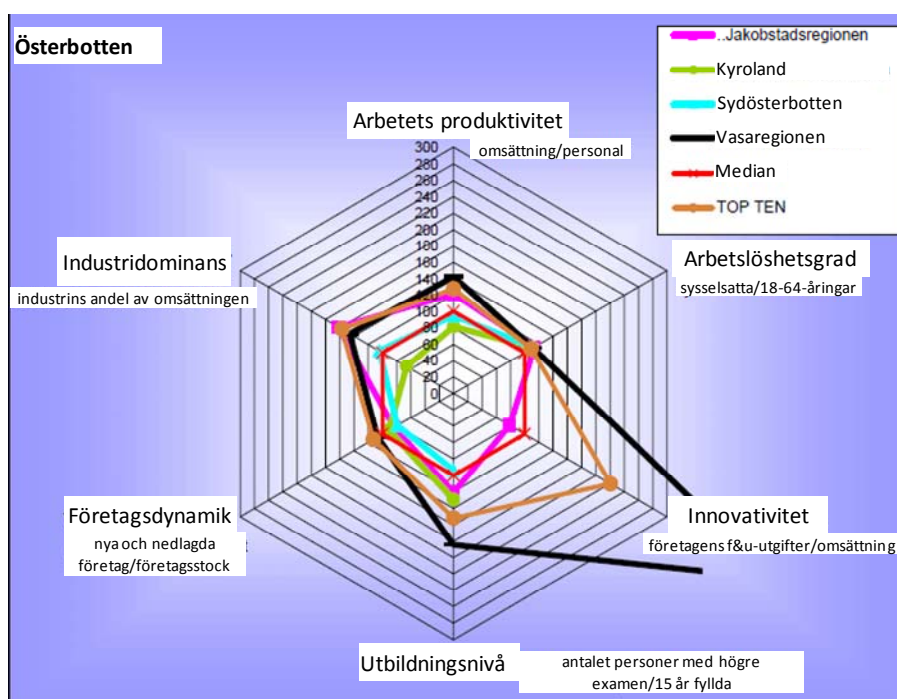

Bild 2 De österbottniska ekonomiska regionernas konkurrenskraft (Åbo handelshögskola, enheten i Björneborg 2015)

Förutom konkurrenskraften har Åbo handelshögskolas Björneborgsenhet också bedömt resiliensen hos de ekonomiska regionerna i Finland genom att räkna ut ett speciellt resiliensindex för varje ekonomisk region (Karppinen & Vähäsantanen 2015). I resiliensindexet beaktades följande variabler: regionalekonomins resistens, dvs. störningskänslighet (hur diversifierad industristrukturen är) samt regionalekonomins förmåga att anpassa sig till störningen, dvs. strukturomvandlingskänslighet (företagsdynamik, industrins centraliseringsfördelar och exportframgångar i landskapet). I jämförelsen placerade sig de ekonomiska regionerna i Österbotten enligt följande (totalt 70 ekonomiska regioner):

Jakobstadsregionen 9/70

Vasa ekonomiska region 33/70

Kyroland 43/70

Sydösterbotten 49/70

Enligt analysen är Jakobstadsregionen den nionde mest förändringsflexibla ekonomiska regionen i Finland. Jakobstadsregionen klarar sig bra i jämförelsen speciellt tack vare sin diversifierade industristruktur. Däremot bedöms dess strukturomvandlingskänslighet vara på medelnivå.

Trots att Vasa ekonomiska region har bedömts ha den bästa konkurrenskraften av alla regioner i Finland, placerar sig regionen först på 33:e plats i fråga om resiliens. Den relativt svaga placeringen beror till stor del på den ensidiga industristrukturen i regionen. Centrala näringsgrenar inom energiteknologiindustrin sysselsätter nämligen nästan 70 procent av industrins arbetskraft. Däremot bedöms regionens strukturomvandlingsbenägenhet vara sjunde bäst.

Kyroland och Sydösterbotten placerar sig på den sämre halvan i jämförelsen mellan de ekonomiska regionerna både vad gäller konkurrenskraft och resiliens. Enligt analysen har Sydösterbotten en relativt ensidig industristruktur och inte heller strukturomvandlingskänsligheten är särskilt gynnsam. Kyroland är däremot för litet för att det skulle vara ändamålsenligt att granska regionen separat från Vasa ekonomiska region.

Utöver den ovannämnda utredningen har även Foredata Oy (2013) utarbetat indikatorer för bedömning av landskapens resiliens. Indikatorerna indelas i fyra teman: näringsstrukturen (branschstruktur, arbetsplatser inom offentlig förvaltning), arbetskraften (utbildningsnivå, arbetslöshet), företagslivet (företagens storlek, nya företag) och innovativitet (FoU-personal, patentansökningar). Enligt denna analys är Österbotten det fjärde mest resilienta landskapet i Finland.

I genomgången ovan måste man göra stora kompromisser, för många viktiga statistikuppgifter som behövs för att beskriva konkurrenskraften eller resiliensen är inte tillgängliga på regionnivå. Jämförelseindikatorerna är alltså mycket snäva och säger inget om de faktorer som ligger bakom regionens konkurrenskraft eller resiliens. Eftersom indikatorerna därför har sina klara begränsningar är det mycket viktigt att de inte omfattas som sådana, utan att de fungerar närmast som basuppgifter i det lokala arbetet med att föregripa strukturomvandlingar.

3.2.2 Styrkor och svagheter i Österbottens resiliens

I detta kapitel bedöms den regionala ekonomins resiliens i Österbotten med tanke på näringsstrukturen och företagsdynamiken, arbetskraften och kompetensen samt företagets innovationsförmåga. Vasa ekonomiska region och Kyroland granskas här tillsammans.

Näringsstruktur och företagsdynamik

Näringsstrukturen i Österbotten är tämligen diversifierad. Jämfört med den genomsnittliga näringsstrukturen i hela landet ligger tyngdpunkten för produktionen i Österbotten speciellt

på industri och primärproduktion. I en landskapsvis jämförelse är industrins andel av värdeökningen klart störst i Österbotten, medan de privata tjänsternas andel är minst.

Industrins arbetsplatsstruktur domineras av de centrala branscherna inom energiteknologiklustret (maskiner och apparater, elapparater och basmetall), inom dem arbetar ungefär hälften av de industrianställda i landskapet. Andra branscher som hör till de stora sysselsättarna i Österbotten är skogsindustri, livsmedelsindustri, den kemiska industrin samt fordonstillverkning. Av de ekonomiska regionerna har Jakobstadsregionen den mest diversifierade industristrukturen medan Vasaregionen och Sydösterbotten har en mer ensidig struktur.

Industrin i Österbotten är internationell. Exportens andel av industrins omsättning varierar mellan 70 och 80 procent. I landskapet finns många internationella storföretag med hela världen som marknadsområde. Produktionen grundar sig på högteknologi och kompetens och därför är industriproduktionens förädlingsvärde per capita högst i Österbotten jämfört med de övriga landskapen.

De små- och medelstora företagen bidrar på ett centralt sätt till att trygga ett diversifierat näringsliv. I Österbotten har industrins arbetsplatser ändå koncentrerats till stora företag. Nästan hälften av de industrianställda arbetar i företag med mer än 200 anställda, och antalet sådana företag uppgick år 2014 till sammanlagt 16 stycken (1,6 procent av hela företagsstocken). Arbetsplatserna inom t.ex. de centrala näringarna inom energiteknologin är mycket koncentrerade: av de anställda i dessa näringar arbetar nästan hälften i de tre största företagskoncernerna. Dessutom finns det många företag i klustrets underleverantörsnätverk som är nästan helt beroende av ett enda storföretags beställningar. I Jakobstadsregionen sysselsätter återigen ett enda företag ungefär 60 procent av de sysselsatta inom livsmedelsbranschen.

I en landskapsvis jämförelse är däremot andelen personer som arbetar i små företag med mindre än 50 anställda minst i Österbotten. Mängden företag i relation till invånarantalet ligger i Österbotten under landskapens genomsnitt om man inte räknar med jord- och skogsbruksföretagen. Företagarnas andel av de sysselsatta är däremot minst av alla landskap om man inte räknar med jord- och skogsbruk eller om man ser endast på företagare inom industrinäringen. Den ekonomiska region som utkristaliseras som betydligt mer företagartensiv i Österbotten är Sydösterbotten, där både företagarnas andel av de sysselsatta och mängden företag i relation till invånarantalet är betydligt högre än i hela landet i genomsnitt.

Också när det gäller företagsdynamiken placerar sig Österbotten i en landskapsvis jämförelse bland de sista om dynamiken mäts med antalet nya och nedlagda företag i relation till företagsstocken. Inom landskapet återfinns den bästa företagsdynamiken i Vasaregionen och den svagaste i Sydösterbotten.

Arbetskraft och kompetens

Liksom i hela Finland håller också åldersstrukturen i Österbotten på att försvagas då andelen befolkning i arbetsför ålder minskar och andelen äldre ökar. De regionala

skillnaderna är stora. Vasaregionen är en av de få ekonomiska regioner i Finland där befolkningen i arbetsför ålder förväntas öka under de kommande åren. Också i Jakobstadsregionen ser befolkningen i arbetsför ålder ut att minska endast lite. Radikalt annorlunda är situationen i Sydösterbotten, där både folkmängden och andelen befolkning i arbetsför ålder sjunker i snabb takt.

Under de senaste åren har det flyttat en hel del människor från utlandet till Österbotten men i flyttrörelsen inom landet förlorar landskapet hela tiden invånare. Invandrarna har haft en stor betydelse för att avhjälpa bristen på arbetskraft, i synnerhet på landsbygden bl.a. i växthus och inom andra speciella landsbygdsnäringar samt inom metallindustrin. Utnyttjandet av den arbetskraftsreserv som invandrarna utgör förutsätter dock att invandrarna integreras tillräckligt snabbt och effektivt i det finländska samhället. I Österbotten finns det goda exempel på detta t.ex. i Närpes, där man har lyckats klart bättre med integrationen av invandrare än genomsnittet.

I fråga om tillgången på kompetent arbetskraft är det viktigt att utbildningssystemet i landskapet producerar tillräckligt med rätt typ av yrkesfolk för arbetslivet. Viktiga delfaktorer i denna helhet är att det finns tillräckligt med utbildningsplatser och att utbildningens innehåll motsvarar arbetslivets krav. De åtta högskoleenheterna i landskapet erbjuder mångsidiga utbildningsmöjligheter och lockar unga människor till landskapet. I Österbotten är det ändå brist på utbildningsplatser inom speciellt den tekniska branschen och social- och hälsovårdsbranschen.

Befolkningen i Österbotten har en relativt hög utbildningsnivå. Den är hög speciellt i Vasa ekonomiska region, där andelen personer med högre examen är femte högst i en jämförelse mellan alla ekonomiska regioner. I Jakobstadsregionen är däremot andelen som avlagt examen på mellanstadienivå högre än genomsnittet. Den lägsta utbildningsnivån i Österbotten har man i Sydösterbotten, där andelen personer som avlagt en examen efter den grundläggande utbildningen är klart lägre än i landet i genomsnitt.

Sysselsättningsgraden och arbetslöshetsgraden i Österbotten har varit bland de bästa i landet under hela 2000-talet. Också arbetslöshetsgraden för utländska medborgare är klart lägre i Österbotten än i hela landet i genomsnitt, i synnerhet i Sydösterbotten och i Jakobstadsregionen.

Arbetslöshetsgraden för utlänningar är ändå fortfarande för hög. Därtill har långtidsarbetslösheten klart ökat under de senaste åren i Österbotten liksom i hela landet. Med tanke på kompetensen utgör i synnerhet långtidsarbetslösheten en stor risk, då arbetslös arbetskraft får inte den höjning av kompetensnivån som man får i arbetslivet.

Innovativitet

Österbottens innovationssystem är till stor del företagsdrivet och grundar sig mer på en praktiskt baserad (Doing, Using, Interacting, DUI) än en vetenskapsbaserad innovationsverksamhet (Science and Technology Innovations, STI). Innovationer uppkommer ofta i företag genom de behov som kunderna har. FoU-satsningarna i de österbottniska företagen

är betydande, femte störst i en landskapsvis jämförelse. Även mätt i patentansökningar hör Österbotten till de främsta i en jämförelse mellan landskapen.

Inom landskapet är företagens innovationsverksamhet ändå väldigt koncentrerad. I Vasa ekonomiska region var företagens andel av landskapets FoU-utgifter 91 % år 2014 och i Jakobstadsregionen var motsvarande andel 8 %, vilket betyder att de övriga ekonomiska regionernas andel var endast 1 %. Också av patentansökningarna lämnades de flesta in i Vasa ekonomiska region. Därtill är satsningarna på innovationer i hög grad koncentrerade till stora företag inom energiteknologiklustret och innovationsverksamheten inom andra näringsgrenar eller små- och medelstora företag förblir jämförelsevis liten.

I Österbotten verkar åtta högskoleenheter. De viktigaste forskningsområdena som stöder näringslivet är bl.a. affärsverksamhet, produktionsekonomi, ekonomisk rätt, maskin- och produktionsteknologi, elteknik och design. I landskapet finns det många bra exempel på samarbete mellan högskolorna och deras förmåga att betjäna näringslivet (t.ex. undervisningslaboratoriet Technobotnia, Vasa energiinstitut VEI, Vaasa Energy Business Innovation Centre VEBIC). Generellt sett är deras förmåga att stöda företagens innovationsverksamhet ändå relativt svag enligt olika utredningar⁴. Det att högskolefunktionerna är koncentrerade till Vasa försämrar också deras förmåga att stöda innovationsverksamheten i företag på landsbygden.

Enligt den analys som gjordes under processen för smart specialisering i Österbotten verkar det som om innovationssystemet i Österbotten är intensivt och välfungerande. Aktörernas förväntningar på innovationssamarbetet sammanfaller rätt väl med deras erfarenheter av det. Företagens innovationspartner finns ändå till stor del utanför landskapet. Enligt Vasa innovationsklusterprofil (Hubconcepts 2014) är innovationsverksamhetens viktigaste styrkor kopplade till energiteknologiklustrets framgång och internationalitet samt dess beredskap att förbinda sig till samarbetet. Svagheter är däremot att forskningskompetensen vid högskolorna inte så väl motsvarar företagens behov, att det finns lite innovationsverksamhet utanför energiteknologiklustret och att det saknas tjänster som stöder företagens tillväxt. Ytterligare ett problem är att det satsas för litet på att hitta nya möjligheter till affärsverksamhet.

Sammanfattning

Den regionala ekonomins resiliens är till stora delar hög i Österbotten. Vasaregionen har en internationellt konkurrenskraftig industri som satsar på innovationsverksamhet, arbetskraft med hög kompetens och en gynnsam åldersstruktur, vilka tillsammans utgör en god grund för framtiden. Jakobstadsregionens styrkor är en mångsidig industri, flexibla företag och hög sysselsättning. I Sydösterbotten grundar sig det goda sysselsättningsläget på små företag och entreprenörskap.

⁴ bl.a. AMCER-projektet 2013; Vasas innovationsklusterprofil 2014; The Ostrobothnian Model of Smart Specialisation (2014) www.obotnia.fi/s3

Med tanke på resiliensen är det problematiskt att industrin i Österbotten är tämligen koncentrerad både i fråga om bransch- och storleksstruktur. Detta gäller i synnerhet Vasaregionen, där industriarbetsplatserna och även många små företag är starkt bundna till storföretagen i energiteknologiklustret. Detta utgör en viss risk med tanke på regionens resiliens, då den regionala ekonomin kan påverkas av beslut som fattas i några enstaka företag. Det att storföretagen huvudsakligen har sina huvudkontor utanför landskapet ökar risken ytterligare i och med att beslut om verksamheten delvis tas på annat håll.

Ett annat centralt problem gällande resiliensen är att innovationspotentialen i de små och medelstora företagen (SMF) i landskapet är rätt liten. Företagen satsar i det stora hela mycket på FoU-verksamhet, men det gäller främst de stora företagen. Det är problematiskt eftersom de små och medelstora företagen har en betydande roll som sysselsättare och som förnyare av näringslivet.

I fråga om tillgången på kompetent arbetskraft är problemet att befolkningens åldersstruktur försvagas, att inrikes nettoflyttningen är negativ och invandrarna integreras långsamt. Befolkningen i arbetsför ålder minskar framöver i synnerhet i Sydösterbotten. Även i de andra regionerna förutsätter en förbättrad åldersstruktur att flyttrörelsen är positiv både från det övriga Finland och från utlandet.

Styrkor och svagheter som inverkar på de ekonomiska regionernas resiliens i Österbotten presenteras i tabell 1.

Tabell 1 Styrkor och svagheter som inverkar på resiliensen i de ekonomiska regionerna i Österbotten

Region	Resiliens: styrkor	Resiliens: svagheter
Vasaregionen (= Vasa ekonomiska region + Kyröland)	<ul style="list-style-type: none"> • Energiteknologiindustrins goda tillväxtutsikter • Industrins höga andel av produktionen • Hög produktivitet i arbetet • Internationell industri • Befolkningen i arbetsför ålder ökar • Kraftig invandring • Hög utbildningsnivå • Hög sysselsättning och låg arbetslöshet • Företagens höga FoU-utgifter i relation till omsättningen • Många patent i proportion till invånarantalet 	<ul style="list-style-type: none"> • Industrins bransch- och storleksstruktur är koncentrerad • Underleverantörerna är ofta beroende av en eller två stora huvudmän och kvaliteten motsvarar inte alltid storföretagens behov. • Få företagare • Ökad ungdoms-, långtids- och strukturell arbetslöshet • Hög arbetslöshet bland invandrarna • Tämmligen små satsningar på innovationsverksamhet i SMF • Kompetensen och finansieringen vid landskapets högskolor motsvarar inte företagets behov • Utbildningen motsvarar inte till alla delar arbetslivets behov
Jakobstadsregionen	<ul style="list-style-type: none"> • Diversifierad industri • Industrins höga andel av produktionen • Hög produktivitet i arbetet • Internationell industri • Hög sysselsättning och låg arbetslöshet • Kraftig invandring • Tämmligen låg arbetslöshet bland invandrarna 	<ul style="list-style-type: none"> • Ökad ungdoms-, långtids- och strukturell arbetslöshet • Negativ inrikes nettoflyttning • Företagens ringa satsningar på innovationsverksamhet • Kompetensen och finansieringen vid landskapets högskolor motsvarar inte företagets behov • Utbildningen motsvarar inte till alla delar arbetslivets behov
Sydösterbotten	<ul style="list-style-type: none"> • Många företagare och små företag • Hög sysselsättning och låg arbetslöshet • Kraftig invandring • Tämmligen låg arbetslöshet bland invandrarna och goda erfarenheter av integration 	<ul style="list-style-type: none"> • Koncentrerad industristruktur • Ökad ungdoms-, långtids- och strukturell arbetslöshet • Negativ befolkningsutveckling • Befolkningens låga utbildningsnivå • Företagens ringa satsningar på innovationsverksamhet • Kompetensen och finansieringen vid landskapets högskolor motsvarar inte företagets behov • Utbildningen motsvarar inte till alla delar arbetslivets behov

4 En förbättrad resiliens och riskberedskap

En förbättrad resiliens i Österbotten förutsätter en mer diversifierad industristruktur, förbättrad innovationsförmåga i de små och medelstora företagen och att tillgången på kunnig arbetskraft tryggas.

4.1 En mer diversifierad industristruktur och förbättrad innovationsförmåga i små och medelstora företag

De små och medelstora företagen har en central roll när det gäller att trygga ett diversifierat näringsliv, så de bör få stöd för att kunna växa, bli internationella och förnya sig. Det är i stort sett fråga om att utveckla företagens produkter, tjänster och processer så att de kan ha framgång i den internationella konkurrensen. Det är också viktigt att kartlägga nya marknader. Man bör identifiera företag som vill växa och utveckla lämpliga verktyg för dem. Utöver tillväxtföretagen behöver också mikroföretag som söker sig direkt ut på de internationella marknaderna stöd i sina ansträngningar. Det är också viktigt att observera att ny företagsverksamhet och till och med uppkomsten av nya näringsgrenar kan bygga på utnyttjandet av s.k. spin-off-produkter som uppstått vid sidan av företagsverksamheten.

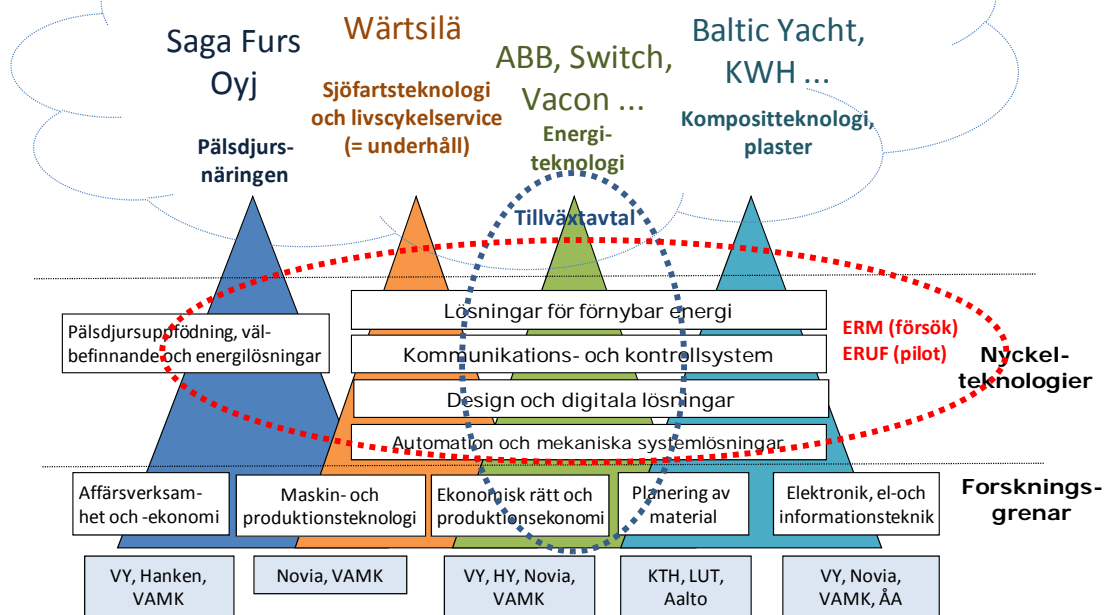
Högskolornas förmåga att stöda företagens FoU-verksamhet är relativt svag i landskapet (det har kommit fram bl.a. i processen för smart specialisering och i Vasas innovationsklusterprofil). Det vore ändå viktigt med stöd från högskolorna, speciellt för de små företagen som ofta har en begränsad innovationspotential. Högskolorna i landskapet bör kunna erbjuda färdiga servicekoncept för små företag med behov av produkt- och serviceutveckling. Också forskningsresultaten bör fås i en mer lättillgänglig form.

Utvecklingen av innovationssystemet i Österbotten bygger på strategin för smart specialisering⁵. Den bärande tanken i strategin är att en gynnsam innovationsmiljö uppstår genom en intensiv växelverkan och samarbete mellan s.k. *triple-helix*-aktörer (företag, högskolor och den offentliga sektorn, *triple-helix*). Innovativa produkter, tjänster och verksamhetsmodeller ses uppstå av "en lycklig slump" i en interaktiv och mångsidig region. Uppkomsten av dessa lyckokast kan däremot främjas genom en interaktiv inlärningsprocess. Det är inte viktigt att utveckla ett enskilt kluster eller en enskild bransch, utan uppmärksamheten fästs speciellt på att utveckla branschöverskridande nyckelteknologier, nätverk och nyskapande verksamhetssätt. Syftet är att få ny företagsverksamhet att uppstå kring nyckelteknologierna och att företagen växer så att de med tiden bildar nya exportnäringar i landskapet.

Processen för smart specialisering i Österbotten binder samman det utvecklingsarbete som görs inom innovationssystemet på olika håll i landskapet (bild 3). De åtgärder som ingår i planen för föregripande strukturomvandling, ERUF-programmet och Vasaregionens tillväxtavtal bildar i Österbotten en helhet som enhetligt stöder smart specialisering. Tillväxtavtalets målsättning är att stöda en spetsbransch, dvs. stärka energiteknologiklustret och göra det mer diversifierat. Med de åtgärder som ingår i planen för föregripande strukturomvandling och i ERUF-programmet strävar man däremot efter ett mer branschöverskridande, horisontellt förhållningssätt.

⁵ En sammanfattning av Strategin för smart specialisering i Österbotten finns i bilaga 1

Sektorövergripande innovationsplattform

VY = Vasa universitet; Hanken = Svenska handelshögskolan; VAMK = Vasa yrkeshögskola; Novia = Yrkeshögskolan Novia; KTH = Kungliga tekniska högskolan (Stockholm); LUT = Villmanstrands tekniska universitet; TTY = Tammerfors tekniska universitet; ÅA = Åbo Akademi; HU = Helsingfors universitet; Aalto = Aalto-universitet

Bild 3 Hur tillväxtavtalet, Plan för föregripande strukturomvandling (ERM) och ERUF-programmet ingår i helheten smart specialisering i Österbotten

4.2 Tryggande av tillgången på kompetent arbetskraft

Tillgången på arbetskraft och arbetskraftens kompetens är viktiga faktorer i landskapets resiliens. Nya arbetsplatser uppstår vanligen för uppgifter som kräver en högre kompetens. För en person med högre utbildning är det också lättare att övergå från ett arbete till ett annat. Tryggandet av en kompetent arbetskraft förutsätter ett befolkningsunderlag som har en balanserad ålders- och kompetensstruktur.

För att man ska få en bättre åldersstruktur i Österbotten behövs åtgärder för att locka befolkning i arbetsför ålder till landskapet både från övriga Finland och från utlandet. För att öka landskapets attraktionskraft bör stadsregionernas och landsbygdens image stärkas. Invandringen är också framöver en viktig delfaktor för befolkningstillväxten eftersom arbetskraftsutbudet minskar i nästan hela landet och konkurrensen om kunnig arbetskraft blir allt hårdare mellan landskapen. För att invandrare ska få sysselsättning krävs ändå att de lär sig språket snabbt och även i övrigt integreras i det finländska samhället.

Förutom en ökad nettoinflyttning kan tillgången på arbetskraft främjas genom en höjning av sysselsättningsgraden. En av de viktigaste målsättningarna är därför sysselsättning av arbetslösa. Tiden i arbetslivet kan förlängas genom att man förbättrar arbetshälsan, arbetslivets kvalitet och flexibilitet. Utbildningssystemet och den nationella utbildningspolitiken finns det skäl att utveckla så att de på ett flexibelt sätt stöder möjligheterna att byta bransch eller yrke.

För att kunna säkra en bra kunskapsbas måste man i landskapet kunna erbjuda tillräckligt med mångsidiga utbildningsplatser i yrkes- och högskolor speciellt inom branscher som betjänar näringarna i landskapet. Utöver kvantitativa mål är det viktigt att utbildningarnas innehåll motsvarar arbetslivets krav. Det behövs satsningar på lärarnas kompetens samt på utvecklingen av samarbetet mellan arbetsgivarna och läroinrättningarna.

5 Åtgärder

5.1 Insatser för att förbättra resiliensen

I planen för föregripande strukturomvandling framförs de insatser som man i landskapet avser sätta igång för att förbättra resiliensen. Dessutom presenteras en preliminär plan över de åtgärder som ska genomföras med hjälp av AIKO-finansiering (Regionala innovationer och försök).

Åtgärderna för att förbättra landskapets resiliens finns beskrivna i landskapsstrategins insatsområden diversifierat näringsliv, innovationsverksamhet på hög nivå, tillräckligt med kompetent arbetskraft och integrerade invandrare. Åtgärderna som ingår i dessa insatsområden finns beskrivna i bilaga 2. Åtgärderna genomförs förutom med AIKO-finansiering också med bl.a. medel från europeiska strukturfonder och landsbygdsfonden.

De olika finansieringsformerna bildar i Österbotten ett kontinuum (bild 4). Nya teman och verksamhetsätt kan prövas med AIKO-finansiering och om försöket visar sig vara lyckat, kan ett pilotförsök finansieras med strukturfondsmedel. För lyckade pilotförsök kan man sedan söka finansiering från nationella och internationella källor, som TEKES eller EU:s Horisont 2020-program. Resultat från dessa program kan sedan vidare bearbetas i landskapet genom försök och pilotförsök med AIKO- eller strukturfondsfinansiering.

Bild 4 De olika finansieringsformerna bildar ett kontinuum i Österbotten

AIKO-finansiering riktas i Österbotten till åtgärder av försöksnatur som grundar sig på utveckling av innovationssystemet i enlighet med smart specialisering och som är

branschöverskridande (bild 5). Åtgärderna hör ihop med landskapsstrategins insatsområden diversifierat näringsliv och innovationsverksamhet på hög nivå.

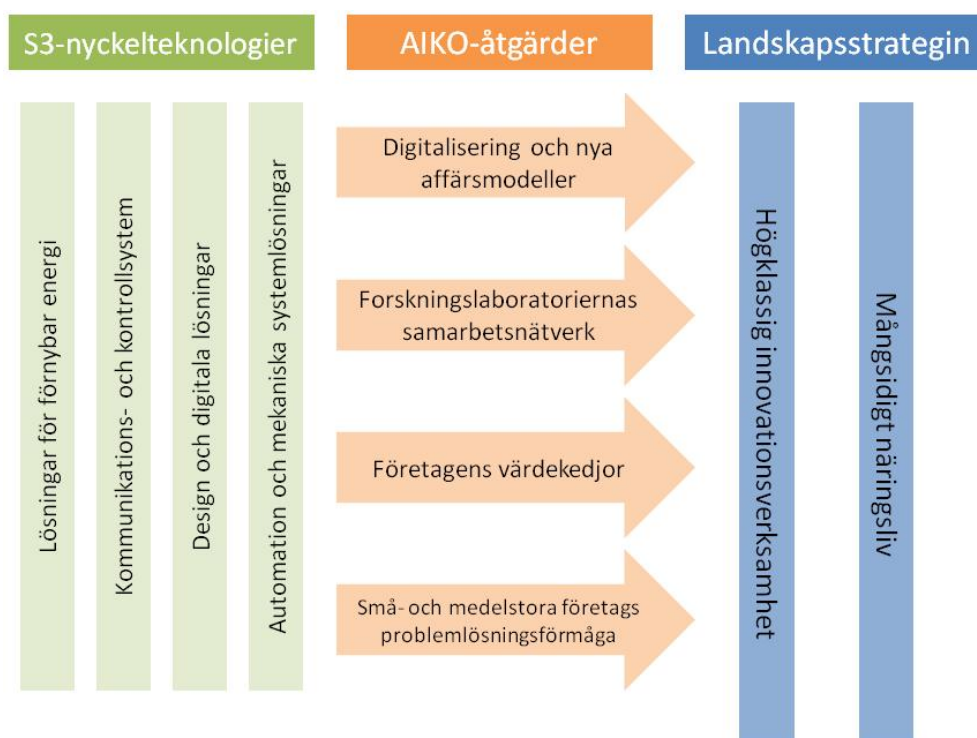

Bild 5 Förhållandet mellan åtgärder som genomförs med AIKO-finansiering, smart specialisering (S3) och landskapsstrategin

De åtgärdshelheter som genomförs med AIKO-finansiering är:

1. *Digitalisering och nya modeller för affärsverksamhet*
Målsättningen är att främja utnyttjandet av digitala lösningar i de små och medelstora företagens affärsverksamhet.
2. *Forskningslaboratoriernas samarbetsnätverk*
Målsättningen är att komplettera spetskompetensen i landskapet genom att förbättra de offentliga forskningslaboratoriernas nationella och internationella kontakter.
3. *Företagens värdekedjor*
Målsättningen är att hjälpa nätverk av små och medelstora företag med möjligheter till helhetsleveranser på exportmarknaden.
4. *De små och medelstora företagens problemlösningsförmåga*
Målsättningen är att förbättra de små och medelstora företagens förmåga att snabbt utveckla lösningar på kundernas problem.
5. *Föregripande av strukturomvandlingen*
Målet är att utveckla förmågan hos landskapets aktörer att förutse strukturomvandlingen och bereda sig på den.

5.2 Åtgärder vid en plötslig struktumvandling

I landskapet Österbotten leds åtgärderna vid en plötslig struktumvandling av Närings-, trafik- och miljöcentralen i Österbotten. NTM-centralen i Österbotten har utarbetat ett förslag till verksamhetsmodell, där regionala åtgärder och ansvar vid en plötslig struktumvandling fastställs. Modellen bearbetas i samarbete vid behov år 2016.

Källor

Foredata Oy 2013. Äkillisen rakennemuutoksen herkkyyssmittarit. Selvitys äkilliseen rakennemuutokseen varautumisesta pitkällä aikavälillä.

Hubconcepts Oy 2014. Vaasan innovaatiokeskittymäprofiili.

Huovari, J., Jauhiainen, S., Kerkelä, L., Esala, L. & Härmälä, V. 2014. Alueiden yritys- ja elinkeinorakenteen muutos. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Alueiden kehittäminen, 13/2014.

Karppinen, A. & Vähäsantanen, S. 2015. Seutukuntien taloudellinen kilpailukyky ja resilienssi. Turun kauppakorkeakoulun Porin yksikön julkaisuja nro A49/2015.

Martin, R. 2012. Regional economic resilience, hysteresis and recessionary shocks. Journal of Economic Geography 12.

Österbottens förbund 2014. Österbottens landskapsstrategi 2014–2017. Österbottens förbunds publikationer nr 85.

Statistikällor

Statistikcentralen: Nya och nedlagda företag, stat.fi/til/aly/index_sv.html

Statistikcentralen: Regional företagsverksamhet, stat.fi/til/alyr/index_sv.html

Statistikcentralen: Regionalräkenskaper, stat.fi/til/altp/index_sv.html

Statistikcentralen: Regionala konjunkturuppgifter. Avgiftsbelagt statistikmaterial.

Statistikcentralen: Flyttningsrörelsen, stat.fi/til/muutl/index_sv.html

Statistikcentralen: Patentering, stat.fi/til/pat/index_sv.html

Statistikcentralen: Forskning och utveckling, stat.fi/til/tkke/index_sv.html

Statistikcentralen: Sysselsättning, stat.fi/til/tyokay/index_sv.html

Statistikcentralen: Befolkningsprognos, stat.fi/til/vaenn/index_sv.html

Statistikcentralen: Befolkningsstruktur, stat.fi/til/vaerak/index_sv.html

Arbets- och näringsministeriets Toimiala Online nätstatistik: De största sysselsättarna, <http://www2.toimialaonline.fi>

Arbets- och näringsministeriets Toimiala Online nätstatistik: Arbetsförmedlingsstatistik, <http://www2.toimialaonline.fi>

VATT: Regional sysselsättningsprognos 2015, <http://www.pohjanmaalukuina.fi/aluetalous/erm/>

Strategi för smart specialisering i Österbotten

Sammanfattning

Utgångspunkter

Ett centralt mål för Europa 2020-strategin är att skapa ekonomisk tillväxt i Europa genom innovationer. Som en del av denna helhet förutsätter man att varje region utarbetar en strategi för smart specialisering. Tanken är att regionerna ska identifiera sina egna styrkor och sin kärnkompetens som kan hjälpa dem i konkurrensen på den globala marknaden. Målet är att utveckla ett verktyg som kan bidra till att lösa de problem i innovationsprocessen som inte löses av sig själva.

I Finland är strategierna för smart specialisering en del av landskapens planeringssystem. I Österbotten har processen för smart specialisering godkänts som en del av landskapsstrategin, och de utvecklingsbehov som dyker upp under processen inkluderas i landskapsstrategins insatsområde "Innovationsverksamhet på hög nivå".

Österbottens innovationssystem

Österbottens innovationssystem är i stor utsträckning företagsbaserat och grundar sig mer på praktisk (Doing, Using, Interacting, dvs. DUI)¹ än på vetenskaplig innovationsverksamhet (Science and Technology Innovations, STI). I företagen uppstår innovationerna ofta utgående från kundernas behov. Man ser betydligt färre nya innovationer i regionens högskolor, och högskolornas FoU-resurser för företagsstödjande verksamhet är ytterst begränsade.

De österbottniska företagens satsningar på innovationsverksamhet går i bräsch för hela landet om man mäter satsningarna enligt t.ex. FoU-utgifter eller antalet patentansökningar. Inom landskapet är ändå innovationsverksamheten mycket koncentrerad. Vasaregionens företag står för mer än 90 procent av FoU-utgifterna. Dessutom koncentreras satsningarna till de stora företagen inom energiklustret. SME-företagens innovationspotential är förhållandevis svag.

Det finns åtta högskoleenheter i Österbotten. Deras viktigaste forskningsområden som stöder näringslivet är bl.a. affärsverksamhet, produktionsekonomi, ekonomisk rätt, maskin- och produktionsteknologi, elteknik och design. Det finns många bra exempel på samarbete mellan högskolorna i regionen och på deras förmåga att betjäna näringslivet (t.ex. undervisningslaboratoriet Technobothnia, Vasa energiinstitut VEI, Vaasa Energy Business Innova-

¹ se Jensen, M.B et al.(2007): Forms of Knowledge Modes of Innovation, Research Policy 36, 680-92

tion Centre VEBIC), men olika utredningar² visar ändå att högskolornas förmåga att stöda företagens innovationsverksamhet allmänt taget är relativt svag.

Vision

Visionen för smart specialisering i Österbotten:

Österbotten är en dynamisk, förändringsflexibel och konkurrenskraftig region, som klarar sig väl i en föränderlig värld.

Strategiska mål

De strategiska målen för smart specialisering i Österbotten är

- att förbättra SME-företagens innovations- och konkurrenskraft
- att förbättra de regionala högskolornas förmåga att stöda SME-företagens innovationsverksamhet samt komplettera den forskning som drivs i de stora företagen
- att främja uppkomsten av nya exportbranscher i landskapet.

Utgångspunkten för strategin är att företagsverksamhet utvecklas genom innovationer. En gynnsam innovationsmiljö uppstår när de s.k. triple-helix-parterna i regionen, dvs. företagen, högskolorna och den offentliga sektorn, tillsammans kan bilda ett tillräckligt interaktivt nätverk. Samarbetet har av tradition varit tätt i Österbotten, men interagerandet borde systematiseras, så att de viktigaste utvecklingsproblemen blir tydligare.

Den centrala tanken med strategin är att innovativa produkter, tjänster och verksamhetsmodeller uppstår ur ”lyckliga sammanträffanden” som utlöses av mångfalden i en interaktiv region. Uppkomsten av dessa ”lyckliga sammanträffanden” kan främjas genom en interaktiv lärandeprocess. Utvecklandet av ett enskilt kluster eller en enskild bransch är inte det centrala, utan istället fäster man fokus speciellt vid branschöverskridande möjliggörande teknologier samt vid att utveckla nätverken och nyskapande verksamhetssätt. Målet är att det utvecklas ny företagsverksamhet kring de möjliggörande teknologierna och att företagen växer så att de med tiden skapar nya exportbranscher i landskapet.

² bl.a. [AMCER-hanke 2013](#); [Vaasan innovaatiokeskittymäprofili 2014](#); [The Ostrobothnian Model of Smart Specialisation \(2014\)](#)
www.obotnia.fi/s3

Modell för smart specialisering i Österbotten

För strategin för smart specialisering i Österbotten har man utvecklat en modell med vars hjälp man kan mäta omfattningen av och eventuella brister i samarbetet mellan triple-helix-parterna (bild 1). Modellen består av en enkät som upprepas regelbundet och av gruppdiskussioner. Med hjälp av enkäten utreds triple-helix-parternas erfarenheter och förväntningar av innovationssamarbetet samt åsikter om de viktigaste framtida teknologiernas betydelse. En stor skillnad mellan erfarenheter och förväntningar tyder på att det finns utvecklingsbehov i innovationssystemet. Utvecklingsbehoven behandlas grundligare i gruppdiskussionerna som ordnas för parterna. I gruppdiskussionerna preciseras också utvecklingsåtgärderna för innovationssystemet.

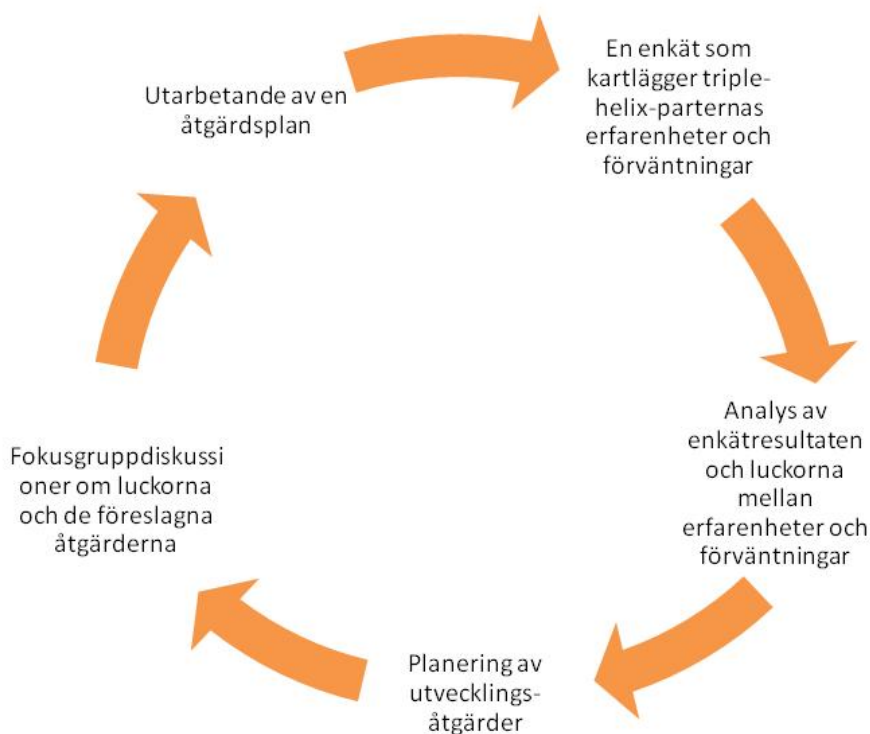

Bild 1 Lärandeprocessen för smart specialisering i Österbotten

Genom en systematisk dialog kan man försäkra sig om att de strategiska val som redan har gjorts verkligen baseras på fakta. Här handlar det om en lärandeprocess, där parterna tillsammans identifierar problem och söker lösningar. Processen förbättrar regionens förmåga till flexibilitet och förmåga att reagera på förändringar.

Bild 2 visar Österbottens mest centrala exportbranscher samt teknologier och forskningsområden anknutna till dem. Vi har valt exportbranscherna som utgångspunkt för Österbottens modell eftersom företag som är med i den internationella konkurrensen generellt också är de mest innovativa företagen. Österbottens innovationssystems styrka är det vertikala interagerandet inom branscherna. Däremot är det branschöverskridande interagerandet klart svagare. Därför koncentrerar sig strategin för smart specialisering i Österbotten speciellt på att förbättra det horisontala samarbetet mellan branscherna. Genom att rikta ut-

vecklingsstrategierna till själva innovationsfundamentet, stärker vi både regionens spetsbranscher och främjar uppkomsten av framtida spetsbranscher.

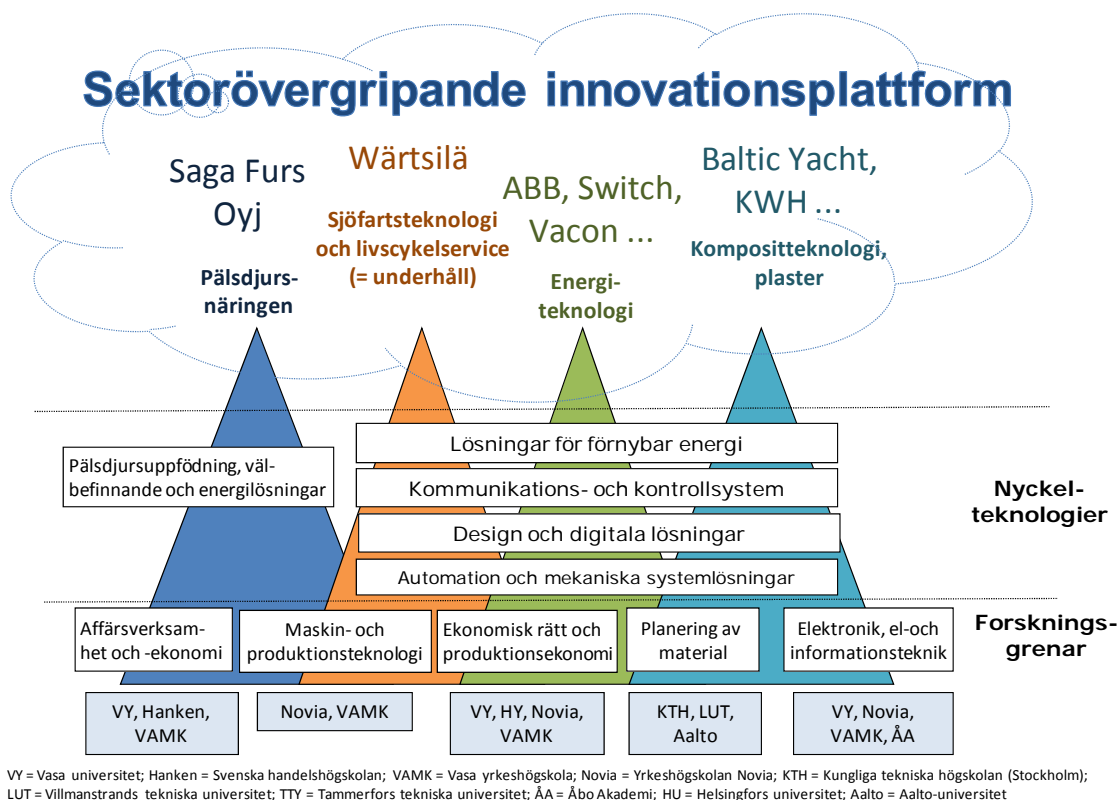

Bild 2 Referensramen för smart specialisering i Österbotten

Resultat

Lärandeprocessen som ingår i modellen för smart specialisering i Österbotten har hittills genomförts två gånger åren 2014 och 2015. Resultaten visar att Österbottens innovationssystem är företagsbaserat och att parterna huvudsakligen är nöjda med sina lokala samarbetspartner, men relationerna är osymmetriska. Utöver det att företagen samarbetar mest med andra företag, så förlitar sig även de övriga parterna huvudsakligen på företagssamarbete.

Även om företagen som regel är nöjda med samarbetet dök en del problem upp bland resultaten. För energiklustrets del visade det sig att man är missnöjda med kvaliteten på underleverantörernas leveranser. Inom båtindustrin borde samarbetet stärkas t.ex. när det gäller att förbättra den internationella synligheten. Inom pälsnäringen är det aktuellt att utveckla produktionsprocesserna och logistiken.

I diskussionerna visade det sig dessutom att speciellt energiteknologiföretagen efterlyser mer högskoleforskning inom energiteknologiföretagens kompetensområde. Det finns t.ex. behov för forskning inom avancerade produktionsmetoder, material, energi, smarta nät och kompositteknologi. Samarbetet med högskolorna utvärderades som gott, men i praktiken sker 86 % av samarbetet med andra företag.

För den offentliga sektorns del hade de största problemen att göra med regionutveckling och speciellt planläggning. Planläggningen upplevdes som problematisk eftersom processerna är långsamma och byråkratiska.

Åtgärder

Forsknings- och utvecklingsverksamhet

Vi utvecklar högskolornas förmåga att fungera som företagens samtalspartner. Vi ska speciellt satsa på forskningsverksamhet som kompletterar företagens kompetensområden, vilket å ena sidan stärker de befintliga spetsbranscherna och å andra sidan främjar uppkomsten av nya kompetensområden. För båtklustrets del har materialutvecklingen en central roll. Eftersom nödvändig forskning inom området inte finns, kommer vi att kartlägga potentiella samarbetspartner på nationell och internationell nivå. Inom pälsnäringen har man behov av att utveckla produktionskedjorna.

Utveckling av teknologisk kapacitet

Vi utvecklar kunskapen om de viktigaste möjliggörande teknologierna i regionen. Ett centralt mål är att höja den teknologiska nivån bland SME-företagen som fungerar som underleverantörer för de stora företagen. Även ibrukttagandet av ny teknologi och skapandet av nya partnerskap behöver stödas.

Transnationellt lärande

Företagen i Österbotten har goda internationella nätverk i motsats till regionens högskolor och aktörer inom den offentliga sektorn. För att komplettera kompetensen inom de regionala företagen ska högskolorna i högre grad än tidigare delta i internationella forskningsprojekt, så att regionen kan ta del av de allra nyaste forskningsrönen. Inom den offentliga sektorn är det viktigt att man deltar i den internationella innovationsdialogen, så att internationella idéer och internationell finansiering i högre grad kan utnyttjas i regionen.

Utveckling av innovationssystemet

I Österbotten ska innovationssystemet utvecklas utgående från processen för smart specialisering som presenteras i detta dokument. Det är fråga om en lärandeprocess där man hittar de viktigaste utvecklingsobjekten i innovationssystemet utgående från ett tätt interagerande mellan triple-helix-parterna. Interagerandet ska kontinuerligt utvecklas genom öppna samordningsmetoder.

Planläggning

Enligt enkätresultaten är den byråkratiska och långsamma planläggningen i regionen ett problem. Det är viktigt att snabba upp planlägningsprocessen inom lagstiftningens ramar.

Uppföljning

Processen för smart specialisering upprepas regelbundet, så att resultaten och de nödvändiga åtgärderna preciseras under varje runda. För övriga delar genomförs uppföljningen utgående från de uppföljningsmätare som definieras i Österbottens landskapsstrategis insatsområde "Innovationsverksamhet på hög nivå".

Insatser för att förbättra resiliensen i Österbotten

Diversifierat näringsliv

Mål	För att nå målen bör man i Österbotten åtminstone	Uppföljningsindikatorer
<p>Ökat antal tillväxt-företag</p> <p>Fler högteknologi-företag</p> <p>Små och medelstora företag (SMF) stärker sin internationella konkurrenskraft</p> <p>Näringslivets förnyelse-förmåga förbättras</p>	<ul style="list-style-type: none"> - utveckla stödtjänster och finansieringsmodeller för produktutveckling, tillväxt och internationalisering - utveckla produktutvecklings- och testningsmiljöer - utveckla kreativa och sektoröverskridande mötesarenor - utarbeta ett tillväxtprogram för SMF - främja SMF-nätverkens möjligheter till helhetsleveranser på exportmarknaden - förbättra marknadsutvecklingen och stödtjänster för företagare inom nya växande branscher, som de kreativa branscherna och välfärdsbranschen. 	<p>Antalet tillväxtföretag</p> <p>Antalet exporterande driftställen</p> <p>Industriproduktionens förädlingsvärde</p> <p>De kreativa branschernas och välfärdsbranschens omsättning</p>
<p>Fler sysselsättande mikroföretag</p> <p>Fler företagare</p>	<ul style="list-style-type: none"> - utveckla stödtjänster för entreprenörskap, förädling av affärsidéer och utveckling av mikroföretagens verksamhet - stöda nätverksbildning mellan mikroföretag - främja ägarbyten och generationsväxlingar - främja kvinnors företagande - främja företagsamhetsfostran på alla utbildningsnivåer - främja samarbete mellan skolor och näringslivet på alla utbildningsnivåer. 	<p>Antalet företag</p> <p>Antalet nya företag</p> <p>Antalet mikroföretag med anställda</p> <p>Antalet generationsväxlingar</p> <p>Antalet kvinnliga företagare</p>
<p>Landsbygden erbjuder en mångsidig och konkurrenskraftig verksamhetsmiljö för företag</p>	<ul style="list-style-type: none"> - effektivare utnyttja den potential som de förnybara energiresurserna erbjuder - gynna utnyttjandet av de möjligheter till affärsverksamhet som samhällets efterfrågan öppnar upp för - effektivare utnyttja den potential som turismnäringen erbjuder - förbättra gårdsbruksensheternas lönsamhet och höja lantbruksprodukternas förädlingsvärde - stärka konkurrenskraften för landsbygdens specialbranscher - stöda branschöverskridande företagsverksamhet. 	<p>Antalet arbetstillfällen som hör ihop med förnybara energikällor</p> <p>Antalet företag på landsbygden</p> <p>Antalet turismföretag</p> <p>Lantbruksprodukternas förädlingsvärde</p>

Primära finansieringsformer och ansvariga instanser

Nationell finansiering: Statlig och kommunal budgetfinansiering, landskapsutvecklingspengar/AIKO, Finnvera, TEKES, Sitra, privat finansiering

EU-finansiering: ERUF, Botnia-Atlantica, landsbygdsfonden, fiskerifonden

Ansvariga i regionen: Kommunerna, samkommuner och andra kommunala utvecklingsorganisationer, NTM-centralen i Österbotten, NTM-centralen i Södra Österbotten, Merinova, Viexpo, högskolorna, Leader-aktionsgrupperna

Ansvariga förvaltningsområden: ANM, JSM, UKM

Innovationsverksamhet på hög nivå

Mål	För att nå målet bör man i Österbotten åtminstone	Uppföljningsindikatorer
Tyngdpunkterna för utveckling av innovationssystemet fastslås enligt företagets verifierade behov (smart specialisering, S3)	<ul style="list-style-type: none"> - skapa en strukturerad dialog mellan företag, högskolor och den offentliga sektorn - på basis av dialogen dra slutsatser och välja utvecklingsobjekt - utgående från dessa val utveckla forskningsverksamhet som betjänar regionens näringsliv. 	Gap-analys av den återkommande S3-enkäten
<p>Forskning som gagnar näringslivet ökar i regionens högskolor</p> <p>Fungerande forskningssamarbete mellan hög-skolor och företag i regionen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kartlägga de forskningsområden som näringslivet har mest nytta av (S3) - skapa gemensamma forskningsprogram utgående från näringslivets behov - utveckla laboratorier och forskningsplattformar för gemensamt bruk - förbättra högskolornas beredskap att driva på företagsutvecklingen runtom i landskapet. 	<p>Antalet gemensamma forskningsprojekt</p> <p>Hur mycket ny forskningsfinansiering man fått</p> <p>Antalet gemensamma pilotprojekt och nya laboratorier</p>
Ökad kommersialisering av innovationer som gjorts i högskolorna	<ul style="list-style-type: none"> - utveckla en process, som gör det möjligt att förädla idéer till genomförbara produkter och tjänster - öka företagutbildningen för studerande, forskare och lärare. 	<p>Antalet patent</p> <p>Antalet företagare som fått forskarutbildning</p>

Primära finansieringsformer och ansvariga instanser

Nationell finansiering: Statlig och kommunal budgetfinansiering, energi-INKA, landskapsutvecklingspengar/AIKO, TEKES, Sitra, privat finansiering

EU-finansiering: ERUF, Botnia-Atlantica, Horisont 2020

Ansvariga i regionen: Kommunerna, samkommuner och andra kommunala utvecklingsorganisationer, NTM-centralen i Österbotten, högskolorna, Merinova

Ansvariga förvaltningsområden: ANM, UKM

Tillräckligt med kompetent arbetskraft

Mål	För att nå målen bör man i Österbotten åtminstone	Uppföljningsindikatorer
<p>Hög sysselsättning</p> <p>Sysselsättningsgrad > 75 %</p> <p>Arbetslöshetsgrad < 5 %</p>	<ul style="list-style-type: none"> - minska arbetslösheten med hjälp av bl.a. utbildning, rehabilitering och lönesubventionerat arbete - främja förutsättningarna för byte av yrke och omskolning - främja jämställdhet mellan könen och minska segregationen i arbetslivet - främja arbetshälsa - förbättra kvaliteten och flexibiliteten i arbetslivet - förbättra förutsättningarna för invandrare att få arbete och bli företagare bl.a. genom språkundervisning, yrkesinriktad tilläggsoch fortbildning samt rådgivning. 	<p>Sysselsättnings- och arbetslöshetsgrad</p> <p>Kvinnornas andel av de sysselsatta inom byggnadsbranschen och industrin, männens andel av de sysselsatta inom offentlig förvaltning</p> <p>Arbetslöshetsgraden bland invandrarna</p> <p>Genomsnittlig pensionsålder</p>
<p>Positiv inrikes nettoflyttning</p> <p>Tillräcklig arbetskraftsinvandring</p>	<ul style="list-style-type: none"> - utveckla stadsregionernas och landsbygdens image - vända sig speciellt till målgruppen potentiella återflyttare med information - stöda arbetsgivare i rekrytering av utländsk arbetskraft om det inte finns kompetent arbetskraft att få i Finland - utveckla högklassiga och attraktiva turistmål och -produkter samt evenemang. 	<p>Inrikes nettoflyttning</p> <p>Nettoinvandring</p>
Tillräckligt med utbildningsplatser	<ul style="list-style-type: none"> - utveckla prognostiseringen av utbildnings- och arbetskraftsbehoven - effektivt sprida resultaten från prognostiseringen av utbildningsbehov - förtäta samarbetet mellan högskolorna - göra de nuvarande tillfälliga utbildningslösningarna permanenta. 	Antal nybörjarplatser inom teknik, social- och hälsovårdsområdet och handel
Utbildningen inom teknikbranschen lockar sökande	<ul style="list-style-type: none"> - sprida information om teknikbranschen i synnerhet till studiehandledare och föräldrar - utveckla inlärnigen av teknikfärdigheter på olika utbildningsstadier - marknadsföra teknikbranschen speciellt för kvinnor. 	Antalet sökande med teknikbranschen som första alternativ
Utbildningarnas innehåll motsvarar allt bättre arbetslivets krav	<ul style="list-style-type: none"> - utveckla prognostiseringen av kompetensbehoven - utveckla examina, utbildningsinnehåll och lärarnas kompetens på basis av prognostiseringsarbetet - utveckla samarbetet mellan läroinrättningar och företag - utveckla vuxenutbildningen. 	Läroplaner som utgår från arbetslivet (enkät)

Primära finansieringsformer och ansvariga instanser

Nationell finansiering: Budgetfinansiering från den statliga och kommunala sektorn, landskapsutv.pengar/AIKO

EU-finansiering: ESF, landsbygdsfonden, Botnia-Atlantica

Ansvariga i regionen: Kommunerna, samkommuner och andra kommunala utvecklingsorganisationer, NTM-centralen i Österbotten, Leader-aktionsgrupperna

Ansvariga förvaltningsområden: ANM, UKM, JSM

Integrerade invandrare

Mål	För att nå målen bör man i Österbotten åtminstone	Uppföljningsindikatorer
Invandrarna är delaktiga i samhället	<ul style="list-style-type: none"> - utveckla servicen för invandrare - utveckla språkutbildningen och annan integrationsfrämjande utbildning - arbeta för genomförandet av ett intentionsavtal kring integration i Österbotten - förtydla samarbetet mellan olika aktörer i integrationsarbetet - använda organisationerna och föreningarna som hjälp i integrationsarbetet - sträva efter att systematiskt aktivera invandrarna så att man beaktar deras individuella behov - utveckla och använda nya former för delaktighet och påverkan som är avsedda för invandrare (t.ex. invandrarråd) - uppmuntra arbetsgivare att anställa invandrare - främja invandrarnas entreprenörskap. 	<p>Arbetslöshetsgrad bland invandrarna</p> <p>Tid för integrering mätt i år</p>
Ökad förståelse mellan befolkningsgrupperna	<ul style="list-style-type: none"> - satsa på attitydfostran för olika befolkningsgrupper - öka umgänget mellan olika befolkningsgrupper bl.a. inom fritidsaktiviteter - genomföra gemensamma tillställningar och produktioner - göra en behovs- och utbudskartering gällande mångkulturella tjänster. 	<p>Attitydförbättring (enkät)</p> <p>Antalet rasistiska brott</p> <p>Antalet gemensamma evenemang</p>

Primära finansieringsformer och ansvariga instanser

Nationell finansiering: Budgetfinansiering från den statliga och kommunala sektorn, landskapsutvecklingspengar/AIKO

EU-finansiering: ESF, landsbygdsfonden

Ansvariga i regionen: Kommunerna och kommunernas utvecklingsorganisationer, NTM-centralen i Österbotten, Leader-aktionsgrupperna

Ansvariga förvaltningsområden: ANM, SHM, UKM, IM